

Vänsterpress om Oktoberrevolutionen 1917

Den 25 oktober 1917, enligt den ryska, julianska kalendern (7 november enligt vår gregorianska kalender), utbröt revolutionen i huvudstaden Petrograd genom att arbetar- och soldatråden (sovjeterna) avsatte den provisoriska regeringen och grep makten. Detta skedde i stort sett utan blodsutgjutelse. I resten av Ryssland krävde maktövertagandet i ungefär 10 dagar. I vissa delar av landet förekom en del väpnat motstånd, i t ex Moskva där strider pågick under ett par dagar, men i det stora hela gick det ganska smärtfritt, vilket berodde på att den gamla maktapparaten hade eroderat och demoraliserats, samtidigt som den provisoriska regeringen förlorat både maktmedel och stöd.

Maktövertagandet skedde alltså ganska smärtfritt. Men problemen skulle snart torna upp sig, med fredförhandlingarna med Tyskland i Brest-Litovsk och senare inbördeskriget.

Se även följande artikelsamlingar:

[Vänsterpress om Februarirevolutionen 1917](#)

[Vänsterpress om Ryssland sommaren 1917](#)

[Vänsterpress om Ryssland hösten 1917](#)

Se vidare marxistarkivets specialbevakning av ryska revolutionen: [Ryska revolutionen 100 år!](#)

Martin Fahlgren 7/11 2017

Innehåll

Aftonbladet	1
<i>Därför blev det revolution i Ryssland</i>	<i>1</i>
Clarté	4
<i>Branting om Lenin</i>	<i>4</i>
Flamman	5
<i>Ett år – två revolutioner</i>	<i>5</i>
<i>Stick hål på Rysslandsmyterna</i>	<i>11</i>
Offensiv	13
<i>Oktoberrevolutionen som förändrade världen</i>	<i>13</i>
<i>Svar på DN:s lögnar om Oktoberrevolutionen</i>	<i>19</i>
Proletären	22
<i>Oktoberrevolutionen 100 år: "För första gången i historien utmanades kapitalismen"</i>	<i>22</i>
Revolution	29
<i>För ett nytt Oktober!</i>	<i>29</i>
Lästips	31

Aftonbladet

Därför blev det revolution i Ryssland

Håkan Blomqvist

Aftonbladet 7/11 2017

Om kriget som knäckte tsarväldet och ett land som befann sig i fritt fall hösten 1917

Beväpnade kommunister tågar mot Kreml i Moskva i oktober 1917

REVOLUTIONEN I RYSSLAND har låtit "samhällets botten sats för ett ögonblick flyta upp och skymta på ytan". Just det riskerar att ske även i Sverige om en "otyglad demokrati släpper fram massväldet". De "bättre folkelementen" kan trängas undan och ersättas av ett "svagt utrustat proletariat", i värsta fall präglad av storstädernas "blodkaos" med dess "urartade botten sats".

Nej, den svenska höger-tidningen *Det Nya Sveriges* reaktion på bolsjevikrevolutionen i Ryssland var förstås inte representativ för alla som vände sig mot bolsjevikernas maktövertagande i november 1917. Här fanns liberaler och socialister av olika schatteringar som hade hoppats på en demokratisk utveckling efter den Februarirevolution som åtta månader tidigare störtat tsardömet.

Men kanske det lilla svenska högerbladet kan ge en skymt av det klasshat som i en helt annan skala präglade den motreaktion – kontrarevolutionen – som sensommaren 1917 samlade styrkorna för att knäcka revolutionens Petrograd, arbetar- och soldatrådets huvudstad.

Bakgrunden var kriget. De europeiska stormaktsallianser som 1914 brakat in i första världskriget hade öppnat de storindustriella krigens och megadödens epok. Det ålderdomliga tsardömet kunde inte bära påfrestningarna. Ryssland sviktade under mobilisering av miljontals man och militära resurser. Och under nederlagen.

Mot slutet av 1916 räknades de astronomiska förlusterna till över tre och en halv miljon stupade och sårade, plus över två miljoner krigsfångar. Ekonomi och försörjningssystem bröt samman med strejker och upplopp, myterier och massdeserteringar.

Kvinnoprotester mot kriget och svälten på internationella kvinnodagen 8 mars (23 februari enligt ryska kalendern), utlöste uppror, störtade tsaren och öppnade dörren för provisoriska regeringen. Bildad av ”kadetter” och ”dekabrister” ur tsardömetts дума väckte den löften om demokrati, jordreformer och – fred. Frihetsreformer närmast regnade; allmän rösträtt – även för kvinnor, särregler bort för nationella minoriteter, lika rättigheter för judar, avskaffat dödsstraff ...

Men kriget rasade vidare. Separatfred i öster var otänkbart för Rysslands allierade – och långgivare. Så under täcket gavs Frankrike och Storbritannien garantier om fortsättning.

Därmed var provisoriska regeringens öde beseglat, liksom de moderata socialisternas. Dessa, mensjeviker och socialrevolutionärer, hade inträtt i regeringen vid en av dess kriser. Och vänstermannen **Kerenskij** hade utsetts till krigsminister. Som för att ena Revolutionsryssland – och visa ententen – inleddes i juni den sista ryska militäroffensiven mot centralmakterna, Kerenskij's ”segeroffensiv”, slutstationen.

I vårfloden efter Februari hade revolutionsrörelsen gripit än vidare omkring sig, och djupare. Strejkande arbetare valde fabrikskommittéer, soldatråd beslutade på militära förband, bönder beslagtogs jord. Nätverk av självorganisering underifrån övertog kontroll av sönderfallande samhällsfunktioner.

Sovjeterna, råden, utvecklades till alternativa beslutscentra, företrädare av Petrogradsovjeten som kanaliserade en dubbelmakt provisoriska regeringen inte kunde nonchalera. Och som skulle bli dess baneman.

Det har upprepats så många gånger. Utan kriget, ingen revolution, ingen bolsjevism, inget Sovjetunionen. Och kanske var det så. Kriget knäckte tsarväldet.

Men det bröt också sönder 1800-talets europeiska ordning, med dess aristokratiska konservatism, elitära liberalism och, inte minst, evolutionära socialdemokrati. När den europeiska socialdemokratin 1914 bröt sin internationalistiska ed och gick ut i världskriget rämnade arbetarvärlden.

För ”socialpatrioterna” kom fosterlandet före internationalen, med mängder av den tidens europeiska medskick: som nationalism, rasföreställningar och kolonialism.

Att även perifer socialdemokrati, som den svenska, kunde uttrycka försvar för kolonialsystem och europeisk överhöghet i termer som från utrikesredaktören **Gösta Langenfelt** på *Social-Demokraten*, anger något av de civilisationstankar som kunnat utvecklas inom den europeiska rörelsens ledande kretsar: ”Om jag nu talar som vit man, så gör jag det med den vita rasens absoluta överlägsenhet, den ras som lett och skall leda till nästa istid.”

Bolsjevismen, den ryska socialdemokratins mer revolutionära flygel, bröt inte bara med denna, så kallade ”socialimperialism”. De vände sig också mot tron på den gradvisa utveckling som av ”historisk nödvändighet” skulle föra arbetarrörelsen till makten. Åtminstone i Ryssland där alla demokratiska försök mosats av tsarväldet. För att inte tala om läxan från 1914. Visade inte kriget hur socialdemokratin förvandlats till ett korthus, och slagfälten behovet av aktiv handling?

Med Lenins återkomst från landsflykt kapades navelsträngen till gamla scheman. Sovjeterna, arbetarnas, soldaternas och böndernas självorganisering underifrån, måste ta makten och först och främst, avsluta kriget. Provisoriska regeringen var inte vald av någon, sovjeterna av miljoner.

”Segeroffensiven” var det egentliga slutet. Den ”revolutionära demokratins” stolta förhoppningar att likt franska revolutionens medborgarhärar sopa undan fiendemakterna

begravdes under militär katastrof. Med fyra hundra tusen stupade, sårade och fångar på två veckor, tvingades de ryska styrkorna fly hals över huvud.

Inför det katastrofala nederlaget gjorde probolsjevikiska styrkor i Petrograd och Kronstadtmatroser väpnat juliuppror men slogs ned av regeringslojala trupper. Undantagstillstånd proklamerades, bolsjevikpartiet och dess tidningar förbjöds, ledare och aktivister fängslades, partilokaler skövlades.

Kerenskij utsågs till regeringschef med makt att återställa ordningen med hjälp av sin nye överbefälhavare **Lavr Kornilov**, som dock på eget bevåg marscherade mot Petrograd med militärdiktatur på dagordningen.

I dagens historieskrivning är det vanligt att framställa Oktoberrevolutionen som en kupp, eller rent av militärkupp, av ”det lilla bolsjevikpartiet”. Men i den söndertrasande ryska verkligheten var det just bolsjevikerna som kom att kanalisera stora folkliga massors revolutionära förväntningar från Februari.

Med sina kompromisslösa krav på omedelbar fred och ”all makt åt sovjeterna” växte bolsjevikerna lavinartat. I synnerhet efter att ha stoppat Kornilov när regeringen hjälplöst vädjat om stöd mot sin egen hotande skapelse.

Från en kärna av kanske tjugotusen erfarna bolsjevikmedlemmar i februari räknades antalet till bortåt en kvarts miljon i oktober när de så kallade *praktiki*, arbetare och soldater som bar upp fabrikskommittéer och soldatråd, strömmade in i organisationerna. Vindkantringen svepte fram i både sovjeter och stadsdumor.

I början av november var bolsjevikerna största parti i Moskva och Petrograd liksom i valen till den Andra landsomfattande sovjetkongressen som med bolsjevikisk majoritet samlades på eftermiddagen den 7 november (25 oktober).

Som representation för över tjugo miljoner deltagare i arbetar- och soldatråd över det sönderfallande imperiet utgjorde sovjetkongressen den bredaste representativa församlingen i dåtidens Ryssland. Det var Petrogradsovjetens bolsjevikledda militärkommitté som natten före kongressen i en sorts kapplöpning med regeringen besatte centrala knutpunkter, fängslade ministrarna och lade regeringsmakten i sovjetkongressens knä.

Kupp? Visst. Revolution? Naturligtvis.

”All makt till sovjeterna”, till de revolutionära miljonmassornas råd och kommittéer, innebar upptakten till en revolutionär omvälvning som förändrade världshistorien.

Vid denna tidpunkt, understryker historikern **Rex Wade**, var bolsjevikerna och andra vänsterkrafter valda till ledningen för sovjeterna och även till fackföreningar, fabrikskommittéer, armékommittéer och en del offentliga ämbeten: ”De kunde vid denna tid helt rimligt göra anspråk på att tala för ’sovjetdemokratin’, för arbetar- och soldatmassorna i stadssovjeterna och för deras krav på sovjetmakt.”

Medan upprörda mensjevikier och socialrevolutionärer – vilkas ministrar i provisoriska regeringen gripits och avsatts – i vredesmod lämnade sovjetkongressen utsåg majoriteten Folkkommisariernas råd, bolsjevikregeringen. Kongressen manade till omedelbart eldupphör på alla fronter i världskriget och en demokratisk fred utan erövringar. Den proklamerade överföring av de stora jordegendomarna till böndernas händer, försvar av soldaternas rättigheter, arbetarnas kontroll över produktionen och nationernas självbestämmande.

För krigs- och hungerplågade människor inte bara i Europa utan världen runt, tändes förhoppningar om ett slut på massmorden, nöden och klassförtrycket från kallhamrad överhet, kapitalistisk rovdraft och imperialism. Det var de förhoppningarna som envist vägrade slockna

trots de kommande mardrömmarna av inbördeskrig, diktatur och terror, med frihetens motsats i blodigt släptåg.

Hundra år efteråt tycks allt som följde förutbestämt, men då låg historien ännu öppen.

”Attilas hunner”, ”halvasiatiska barbarismen”, ”bolsjevikiska pestfaran”, ”ryska hjordmänniskan”, ”fanatiska judekamarillan”, ”massväldet”, ”vilda asiatiska förstörelseraseriet”, ”andlig smitta”, ”bacill” och ”pestilens” – som måste ”utrotas innan den sprider sig till de ännu obesmittade folken”...

Dyvulkanen från den gamla världens mörkaste tankar – och handlingar när ständrätter, militärinvasioner och pogromer sökte stampa ut den revolutionära möjligheten, utgjorde inget alternativ för miljoner som sett blosset om en rättvisare värld flamma upp. Och sökte hålla det vid liv gentemot de stormar som nalkades.

Håkan Blomqvist

Docent i historia, Södertörns högskola

Clarté

Branting om Lenin

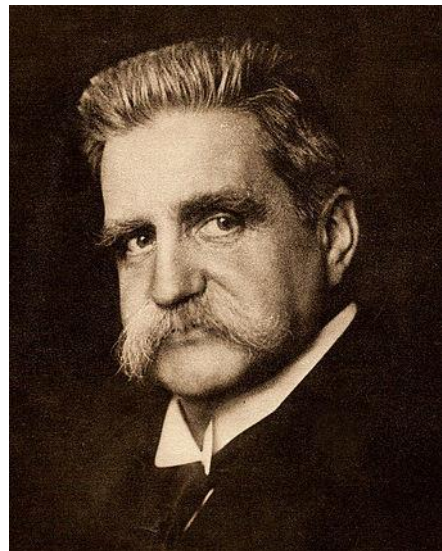
Idag framställs Lenin ofta som en olycka för Ryssland. 1924, efter hans död, värderades han på annat sätt av ledaren för den svenska socialdemokratin.

Jag träffade Lenin på den stora internationella kongressen i Köpenhamn 1910. Men det blev, som nästan alltid vid sådana tillfällen, blott en flyktig bekantskap på vilken inget personligt omdöme kan byggas. Däremot talade min vän Camille Huysmans om Lenin och hans omdöme var av rätt blandad beskaffenhet. Motsättningarna mellan Lenin-gruppen och internationalens ledande personligheter voro redan då rätt starka.

Under senare skeden har jag ju haft anledning att ställa mig kritisk till hans uppträdande vid skilda tillfällen. Både det sätt på vilket han vände tillbaka och den kamp han förde under ryska revolutionens första period ha klandrats från vår sida med eftertryck. Det visade sig emellertid att han kände sitt folk bättre än de flesta som bedömde förhållandena med starkare betoning av de västeuropeiska synpunkterna.

Lenins betydelse för den ryska revolutionen kan ej överskattas. Han har fullbordat en stor historisk gärning genom sin hänsynslösa kamp för att rensa bort allt det gamla. Särskilt var ju detta fallet under bolsjevikrevolutionens första skede. Senare har ju inträtt en viss modifiering, nödvändigjord genom förhållandenas makt. Lenins stora förtjänst är därvid att tidigare än många andra ha insett nödvändigheten av en intelligent anpassning, om jag får använda denna aktuella fras, med hänsyn till det verkliga läget. Bondemassornas dominerande inflytande på den ryska statskroppen och hela den koalition mellan bönder och arbetare, som var nödvändig och som eftersträvades, krävde denna modifiering. Även i denna modifieringsprocess tillämpade han på ett skickligt sätt den marxistiska teorin – Lenin var i sin utgångspunkt marxist, dock mera tagande sikte på den unge Marx av 1848 än den äldre Marx.

Lenins stora gärning kommer alltid att kvarstå som en av de mest betydelsefulla i detta upprörda tidevarv, betydelsefull i sin rätlinjighet och sin hänsynslösa kärlek till den sociala

revolutionen.

Ur *Folkets Dagblad Politiken* 22/1 1924

Clarté nr 3 2017 är ett specialnummer om Ryska revolutionen. Vi kommer senare att publicera fler texter ur detta läsvärda nummer.

Flamman

Ett år – två revolutioner

Benny Andersson

Flamman 30/10 /2017

Den ryska revolutionen är den händelse som kanske mer än någon annan bestämde utvecklingen under det förra århundradet. En arbetarstat som strävade mot socialismen visade sig vara möjlig, inte bara utopisk.

Även om revolutionens grundläggande orsaker var de många olösta sociala konflikter som plågade landet i början av det förra århundradet så är de flesta historiker eniga om att den viktigaste utlösande faktorn var det första världskriget. Februarirevolutionen löste inte problemen vilket ledde fram till ännu en revolution i oktober. Benny Andersson från *Clartés* redaktion ger sin syn på händelseförloppet som skulle komma att forma Europa och världen.

Vid första världskrigets utbrott i augusti 1914 gick soldaterna sjungande till mobiliserings-tågen. I alla länder utom ett. Ögonvittnen från Ryssland berättar om sammanbitna och tigande led av uniformerade män, som följdes till stationerna av allvarliga anhängare. Bonde-revolutionen, som hade pågått sedan det spontana utbrottet 1902 och därefter lett fram till resningen 1905–1907, då den slogs ner med brutal kraft, var ingen grogrund för patriotism. Dessutom var klassförtrycket och kadaverdisciplinen i den ryska armén beryktade.

Överklassens krigshets bottnade inte heller i patriotism. Deras viktigaste motiv var förhoppningar om fler imperialistiska erövringar. I en hemlig överenskommelse med England och Frankrike hade Ryssland bland annat blivit lovade herraväldet över Konstantinopel, som kontrollerade sjövägen från Svarta Havet.

Soldaternas misstro skulle visa sig vara berättigad. Uselt ledda och dåligt utrustade, offrades de hänsynslöst av adliga officerare som föraktade sitt manskap. Dödstalen i den ryska armén var högre än hos någon annan armé i detta brutala krig. Det blev också allt mer ont om mat. Det utvecklade transportsystemet klarade inte av att både frakta fram soldater och livsmedel i tillräckliga mängder. Maten som fanns blev allt dyrare. Krigsinflationen urholkade penningvärdet och lönerna släpade efter. Bönderna tvingades sälja sitt lilla överskott till staten i utbyte mot sedlar utan värde. Överallt växte motståndet mot kriget, matbristen och dyrtiden. Strejker och demonstrationer blev allt vanligare.

Missnöjet fick inget gensvar från de styrande. Ryssland styrdes av en enväldig tsar, som drömde sig tillbaka till tider då inga folkliga krafter hade vågat ifrågasätta landets härskare. Efter revolten 1905 hade tsaren tvingats tillåta ett ryskt parlament, riksduman. Men i alla viktiga frågor var det fortfarande tsaren som bestämde.

Den 23 februari 1917 strömmade kvinnorna ut från fabrikerna i huvudstaden, Petrograd. De samlades till möten som skulle fira den nyinstittade internationella kvinnodagen. Mötena förvandlades till hungerdemonstrationer. Grupper av kvinnor som krävde bröd skingrades av polisen, men samlades igen. Snart fylldes gatorna av en spontan demonstration som bestod av nästan 90 000 kvinnor och män. Nu krävde de inte bara bröd, utan också ett slut på kriget. Och slut på den hatade monarkin.

Oroligheterna fortsatte i flera dagar. Kosackerna, symbolen för tsarens förtryck, vägrade skjuta på de demonstrerande och vände i stället vapnen mot polisen. Petrogradgarnisonens soldater gjorde likadant. För att få kontroll över situationen skapade oppositionella politiker från riksduman en kommitté som förklarade att de stod på de revolterandes sida. De gav order om att ministrarna i tsarens regering skulle arresteras och skickade i väg en delegation som skulle övertala tsaren att abdikera. Därefter beordrades de revolterande soldaterna att återvända till sina kaserner och att hädanefter lyda sina officerare.

Samtidigt samlades arbetare, soldater och vänsterpolitiker för att återskapa den legendariska Petrogradsovjeten som hade lett kampen under revolutionen 1905. Eftersom både riksdumans kommitté och Petrogradsovjeten samlades i det gigantiska Tauridiska palatset, tvingades kommitténs medlemmar bevittna hur hundratals arbetare och soldater fyllde palatsets korridorer. Kadettpolitikern Vasilij Sjulgjin beskrev dem senare i sina memoarer som ”dumma, djuriska, ja djävulska” och fantiserade om att han mejade ner dem med ett maskingevär: ”Jag kände att endast eldsflammorna från maskingevär kunde tala till mobben”. Sådana var känslorna hos de borgerliga medlemmarna i den kommitté som snart skulle ombildas till Rysslands nya, provisoriska regering. Det var en regering som inte hade valts av någon. Den hade tillsatt sig själv i syfte att, som man såg det, rädda Ryssland ur dess krissituation.

Därmed inleddes perioden av dubbelmakt som varade till slutet av oktober. Den provisoriska regeringen hade den formella makten. Den verkliga makten, som kom från arbetarnas, soldaternas och böndernas stöd, samlades alltmer hos sovjeterna, särskilt hos Petrogradsovjeten. Men i stället för att använda makten och ställa sig i spetsen för folkets krav, skrämdes sovjeternas ledning av den. I deras världsbild kunde revolutionens ledning bara innehas av borgarklassen.

Rysslands socialdemokrater hade splittrats i början av 1900-talet. Båda riktningarna var överens om att det utvecklade Ryssland stod inför en demokratisk och antifeodal revolution.

Men bolsjevikerna menade att den bara kunde ledas av arbetarklassen i förbund med bönderna. Eftersom utländskt kapital spelade en så viktig roll i ekonomin, ansåg bolsjevikerna att borgarklassen var både svag och reaktionär.

Bondedeputerandenas första kongress i maj 1917 där bolsjevikernas ledare Vladimir Lenin talar om agrarfrågan. Lenin återvände till Ryssland strax efter februarirevolutionen 1917. Han hade då levt i exil sedan 1900.

Skillnaden gentemot den andra riktningen, mensjevikerna, hade sin grund i dessa frågor. Mensjevikerna ansåg att man stod inför något som skulle komma att likna föreställningarna man hade om de klassiska borgerliga revolutionerna i England och Frankrike, där borgarklassen framstod som revolutionens ledande kraft. Därför stödde man nu den provisoriska regeringen, som dominerades av den ryska borgarklassens politiska representanter. Som mensjevikerna såg det var bolsjevikerna äventyrare som inte hade förstått ett dugg av marxismen och utvecklingens lagbundna stadier. Majoriteten inom socialistrevolutionärerna (SR), som hade sitt främsta stöd bland bönderna, hade samma syn som mensjevikerna.

Både i Petrogradsovjeten och i de sovjeter som skapades av arbetare, bönder och soldater över stora delar av Ryssland hade mensjevikerna och SR till att börja med det dominerande inflytandet. Den provisoriska regeringens politik gick ut på att återställa "ordningen", fortsätta kriget och skjuta alla radikala reformer till den obestämda framtid då en konstituerande församling skulle inkallas. Trots att massornas krav på fred, bröd, nationellt självbestämmande och en radikal omfördelning av jorden blev allt starkare, begränsade sovjeternas ledningar sin kritik av den provisoriska regeringen till ord. Var gång frågan ställdes på sin spets, valde man att stödja regeringen.

Bolsjevikerna var det enda parti som stödde kraven på omedelbar fred, nationellt självbestämmande och jordreform, men också de intog till att börja med en försiktig attityd. Deras

linje var att bygga upp sin styrka i väntan på de utlovade valen till en konstituerande församling och där försöka bilda en bred samlingsregering mellan alla de socialistiska partierna och grupperna. När Lenin kom tillbaka från landsflykten i början av april förespråkade han en helt annan politik. Den provisoriska regeringen måste störtas. Sovjeterna, som redan hade massornas förtroende, måste ta den formella makten i landet. Så länge mensjeviker och SR stod fast vid sitt stöd till borgarklassen och regeringen, måste de bekämpas.

Lenin hävdade dessutom att det outvecklade Ryssland stod inför en socialistisk revolution. Det fick inte bara mensjevikerna, utan också många av Lenins partikamrater att häpna. Lenins nya linje hade sin grund i hans fördjupade studier av imperialismen. De hade fått honom att tro att hela Europa stod på randen till en socialistisk revolution och att revolutionen i Ryssland kunde bli gnistan som utlöste den.

Under våren 1917 fick Lenins linje ett dominerande inflytande i bolsjevikpartiet. Samtidigt ökade missnöjet med regeringens politik. När det avslöjades att utrikesministern, kadett-politikern Miljukov, hade skickat ett brev till regeringarna i England och Frankrike, där han lovade att Ryssland skulle hålla fast vid sina krigsåtaganden, bröt nya oroligheter ut. Utrikesministern avgick, regeringen vacklade. Men mensjevikerna och SR-medlemmarna i sovjeternas ledningar stod fast i sitt stöd. För att stärka regeringens auktoritet lät man några av Petrogradsovjets ledare väljas till ministrar.

Hittills hade sovjeternas ledningar kategoriskt avvisat varje tanke på återupptaget anfallskrig. Ett ”revolutionärt försvar” av det revolutionära Ryssland var allt man kunde tänka sig. Nu övertalade den nye krigsministern Kerenskij den allryska sovjetkongressens majoritet att slopa också den begränsningen. Kerenskij hade börjat förbereda en storslagen militär offensiv på den sydvästra fronten. Med militära segrar skulle massornas missnöje avledas. Men juni-offensiven blev ännu ett katastrofalt militärt misslyckande. Under den heta julimånaden fylldes Petrograd av 50 000 desertörer från fronten.

Skottskadade människor på huvudgatan i St. Petersburg under revolutionen.

I början av juli tog bolsjevikernas militära organisation, utan att fråga partiets ledning, initiativ till demonstrationer som syftade till att tvinga sovjeternas ledningar att ta regerings-

makten. I en ofta återberättad händelse skakar en ilsken storvuxen soldat knytnäven under näsan på den förskrämd SR-ledaren Chernov och skriker: "ta makten din djävel, när du erbjuds den på ett fat!" Men demonstrationerna slogs ner och den provisoriska regeringen inledde en massiv propagandakampanj, där Lenin utmålades som tysk agent. Följden blev att bolsjevikernas inflytande minskade och delar av dess ledning arresterades. För att undgå att fängslas, eller avrättas, tvingades Lenin gömma sig i Finland. Han skulle inte återvända förrän i början av oktober.

Repressionen mot bolsjevikerna kunde inte ändra den tilltagande polariseringen av samhället. Motsättningarna mellan folkets krav och regeringens oförmåga och ovilja att tillmötesgå dem fortsatte att skärpas. Redan i slutet av juli hade bolsjevikernas stöd återhämtat sig. Alltmer oroade över händelsernas utveckling hade Rysslands överklass börjat se sig om efter en stark man som kunde införa en militärdiktatur och knäcka sovjeternas och andra folkliga rörelsers växande makt. Man fann en villig kandidat i den nye befälhavaren på den sydvästra fronten, general Lavr Kornilov.

Men kuppförsoket i slutet av augusti misslyckades. Järnvägsarbetarna lät tågen med Kornilovs trupper bli stående. När hans soldater utsattes för agitationen från Petrograd-sovjetens utsända arbetare och soldater, bytte de sida. Bolsjevikerna spelade en ledande roll i massmobiliseringen som förhindrade att februarirevolutionen slutade i en militärdiktatur. Följden blev att partiets stöd ökade ytterligare. I början av september vann partiet för första gången en majoritet i både Petrograd- och Moskvasovjeterna. I slutet av månaden valde Petrogradsovjeten en ny ledning, där bolsjevikerna hade absolut majoritet.

Den 10 oktober möttes bolsjevikernas centralkommitté i största hemlighet i en lägenhet i Petrograds utkanter. En av de inträdande var en renrakad figur med okänt utseende. Först när han tankspritt lyfte av sig peruken, blev han igenkänd. Lenin hade kommit tillbaka. På detta möte togs beslutet att stöta den provisoriska regeringen vid första lämpliga tillfälle.

Det hade blivit allt tydligare att den provisoriska regeringen planerade att krossa Petrograd-sovjetens makt för att därefter ta i tu med övriga sovjeterna i landet. Som ett första steg hade man offentliggjort planer på att skicka den radikala garnisonen i Petrograd till fronten och byta ut den mot trupper som var lojala mot regeringen. Samtidigt blev ryktena om att regeringen också hade planer på att lämna över staden till tyskarna allt starkare. I ett tal som snabbt spreds över hela landet hade den förre presidenten i statsduman Michail Rodzianko sagt:

"Petrograd sägs vara hotat. /.../ Jag säger, åt helvete med Petrograd. /.../ Folk fruktar att våra centrala statsinstitutioner i Petrograd kommer att bli förstörda. Om det vill jag säga, att jag skulle bli glad om dessa institutioner förstörs, för de har bara dragit olycka över Ryssland."

Som svar på dessa åtgärder och rykten bildade Petrogradsovjeten den militära revolutionära kommittén. Dess ledamöter var bolsjevikerna, medlemmar i SR:s vänsterflygel och några anarkister. Mensjevikerna vägrade delta. Kommitténs uppgift var både att försvara sovjetmakten och att förbereda Petrograds försvar mot yttre anfall. Den 21 oktober beslöt kommittén att den skulle ta kommandot över alla militära enheter i staden. När beslutet spreds till trupperna nästa morgon, visade sig en överväldigande majoritet av soldaterna vara beredda att underkasta sig den militära revolutionära kommitténs auktoritet. De order som nu kom i en allt stridare ström från det militära distriktshögkvarteret och regeringen vägrade man att lyda. När den provisoriska regeringen i gryningen den 24 oktober sände några av de fåtaliga militära enheter man fortfarande kontrollerade för att stänga vänsterpressens tryckerier och öppna broarna som förband centrala Petrograd med arbetarstadsdelarna, skickade den militära revolutionära kommittén ut trupper som tog tillbaka tryckerierna och sänkte broarna.

Någon gång på natten till den 25 oktober togs besluten som förvandlade försvaret mot regeringens attacker till uppror. Tidigt på morgonen började trupper som var lojala med den militära revolutionära kommittén ta kontroll över telegrafstationer, järnvägsstationer och andra strategiska punkter, samtidigt som man påbörjade avspärningen av Vinterpalatset. Vid tvåtiden på morgonen dagen därpå arresterades medlemmarna av den provisoriska regeringen.

Leninstaty i Moskva rengörs inför 100-årsjubileet. Foto: Dmitri Lovetsky/AP/TT.

Sovjeternas övertagande av makten legitimerades av den allryska sovjetkongress som hade samlats i Smolnijinstitutet på kvällen den 25 oktober, medan striderna fortfarande pågick inne i staden. Mensjevikernas och SR:s delegationer avtågade snart i protest mot att bolsjevikerna vägrade avbryta upproret. De föredrog att sätta sitt hopp till att det skulle dyka upp trupper från fronten som var lojala med den provisoriska regeringen. Vänstermensjeviken Suchanov, som alltid skulle ångra denna handling, skrev några år senare: "Ingen ifrågasatte kongressens laglighet /.../ [den här handlingen] betydde ett formellt brott med massorna och med revolutionen." Men SR:s vänsterflygel, som i praktiken redan utgjorde ett eget parti, stannade.

Under årtionden som följde gav revolutionen kraft och riktning åt arbetarrörelsen världen över. Trots att den nya sovjetstaten snabbt utvecklade auktoritära drag som stelnade till ett nytt klassamhälle under Stalin, förmådde den besegra den tyska nazismen i ett fruktansvärt krig. Genom insikten att en revolution i det efterblivna Ryssland måste skilja sig från de borgerliga revolutionerna i Västeuropa och genom sin förståelse för den nationella frågans vikt, öppnade bolsjevikerna en ny väg in i framtiden för länderna i kapitalismens periferi. 1900-talets koloniala frigörelse och antiimperialism låter sig knappast tänkas utan den ryska revolutionen.

Benny Andersson är redaktionsmedlem på tidskriften Clarté. Han har bland annat har arbetat på nummer 3/2017 som handlar om just revolutionsåret 1917.

Stick hål på Rysslandsmyterna

Rasmus Landström

Flamman 30/10 /2017

I söndags var det 100 år sedan Oktoberrevolutionen inleddes. Det var en händelse som skrämde slag på borgerligheten och som bidrog till skapandet av välfärdsstaterna. Som en åminnelse av stormningen av Vinterpalatset punkterar Rasmus Landström fyra samtida myter om Oktoberrevolutionen.

1. Oktoberrevolutionen var onödig.

En vanlig föreställning i den liberala historieskrivningen är att det var nödvändigt att störta tsarregimen i Februarirevolutionen, men att den sociala revolution som skedde i oktober var *onödig*. Resonemanget har bland annat förts fram av den inflytelserike historieprofessorn Richard Pipes. Det kan förstås tyckas logiskt: hellre en demokratisk koalition mellan mensjevikerna och liberaler än ett odemokratiskt bolsjevikparti. Problemet är att det bortser från två fundamentala faktum. För det första att mensjevikregeringen förespråkade deltagande i första världskriget och att det ohyggliga blodbadet antagligen hade pågått i flera år om inte bolsjevikerna gripit makten. För det andra bortser det från att Ryssland stod inför ett inbördeskrig. De vita arméerna – som bildades med stöd av de kapitalistiska länderna – intog stora delar av Sibirien och trängde in mot Petrograd under månaderna innan oktober. Kerenskys mensjevikregering stod lamslagen. Hade bolsjevikerna inte tagit makten och bildat den röda armén hade världen antagligen – med Trotskijs ord – förknippat ordet fascism med Ryssland i stället för Italien.

2. Lenin var dogmatiker, massmördare och antisemit.

Det går att säga många negativa saker om Lenin, till exempel om hans förakt för ”borgerlig demokrati”, hans kaderteori och hans brutala retorik. I dag är det få som önskar leninismen tillbaka som politiskt projekt. Men med detta sagt finns det också en desinformationsspridning om honom som är beklämmande. Att han var en dogmatiker stämmer inte; visserligen kunde Lenin uttrycka sig stolpigt och tvärsäkert i sina skrifter, men som realpolitiker var han en pragmatiker som ändrade sin politik många gånger. Efter den brutala krigskommunismen

under inbördeskriget införde han Den Nya Ekonomiska Politiken (NEP) som skapade den första moderna blandekonomin. Det visar att han inte alls var någon fanatiker på ekonomins område. Den andra idén, att han var en massmördare – ”som tog livet av miljoner” (senast upprepat i en bok av Kjell-Albin Abrahamson från i år) – bygger på en föreställning om att han i förlängningen var ansvarig för Stalins utrensningar. Det är en grov förenkling som bortser från att Lenin i slutet av sitt liv var mycket kritisk till hur makten koncentrerats kring en liten partielit. Och det sista påståendet, att han var antisemit, är rent och skärt nonsens. Ordet ”pogrom” kommer från det tsaristiska Ryssland och mord på judar förekom regelbundet under tiden före revolutionen. Lenin däremot avskydde antisemitism och var skoningslös mot de röda förband som förgrep sig på judar.

3. Ryska revolutionen var förutbestämd att sluta i Stalins tvångskollektiviseringar.

Detta är den allra vanligaste myten, men också den mest absurda. Givetvis går det inte att helt frikänna Lenin från ansvar för Stalins excesser men att påstå att händelseutvecklingen var *förutbestämd* är just den sortens historiedeterminism som vänstern brukar anklagas för av liberaler. Här är ett exempel på hur nära det var att utvecklingen tog en annan riktning: under 20-talet präglades Sovjet av en öppen debatt om den ekonomiska politiken. En lång period såg NEP ut att bli den vinnande linjen; en politik som byggde på att tung industri och banker förstärktes medan den fria marknaden rådde inom jordbrukssektorn. NEP var med andra ord ett försiktigt försök att modernisera det efterblivna Ryssland, som påminner en hel del om den tidiga socialdemokratiska ekonomiska politiken. I dag menar de flesta historiker att om Lenin fått leva längre än till 1924, eller om högerbolsjevikern Bucharin hade fått fortsätta att utveckla NEP, så hade tvångskollektiviseringarna inte behövts. Stalins brutala modernisering av Ryssland (med massvält som följd) var ett brott med snarare än en logisk följd av den tidigare linjen.

4. Den nordiska välfärdspolitik var ett alternativ till den revolutionära sovjetiska.

Det är ett ovedersägligt faktum att de europeiska välfärdsstaterna blev betydligt mer jämlika än det sovjetiska samhället. Att den nordiska blandekonomin är att föredra framför sovjetiska femårsplaner är det få som motsäger. Samtidigt bygger föreställningen på en historisk förenkling. Enligt den brittiske historikern Eric Hobsbawm skapades de europeiska välfärdsstaterna i skräck för att det skulle bli som i Sovjet. Låt mig ta ett exempel: 1914 lades ett förslag på en inkomstskatt på 2 procent fram i franska parlamentet. Konservativa politiker slogs då med näbbar och klor för att avskryva förslaget. Sedan kom den ryska revolutionen och 1920 röstade samma politiker för ett förslag om en skatt på 60 procent. I Sverige skedde något liknande: 1918 föreslog finansminister Branting en höjning av marginalskatten från 12 till 30 procent. Förklaringen är att kapitalägare antagligen kände att en progressiv inkomstskatt var bättre än expropriering. Det vi kan lära oss av detta är att *kraftfull välfärdspolitik endast är möjlig om det finns ett radikalt projekt som trycker på från vänster*. Detta ger också en förklaring till att Sovjets fall på 90-talet inte bara ledde till en kris för kommunismen, utan även för socialdemokratin.

Offensiv

Oktoberrevolutionen som förändrade världen

Amer Mohammed Ali

Offensiv 25/10 2017

Arbetarklassen tar äntligen makten i Ryssland i oktober 1917 – en historisk seger.

I veckan är det precis 100 år sedan arbetarna och de fattiga tog makten i Ryssland. Den socialistiska oktoberrevolutionen (november enligt dagens kalender) 1917 följdes av revolutionära uppror i andra länder. Den efterföljande revolutionära jäsningen tvingade de kapitalistiska regeringarna att avsluta det första världskriget. Oktoberrevolutionen skrämmer än idag världens maktelit. Aldrig någonsin i historien har vi sett ett så radikalt och oblodigt systemskifte som det som inleddes den 25 oktober (den 7 november enligt dagens kalender) 1917

Oktoberrevolutionen var ett välorganiserat uppror, till skillnad från massornas kamp på gator och arbetsplatser i februari som störtade tsaren. På hösten 1917 hade arbetarklassen i Ryssland redan en stor del av samhällsmakten genom sina sovjeter, arbetarråd, soldat- och bonderåd. Det som fanns kvar i borgarklassens händer var den provisoriska regeringen och militärledningen.

Oktobers uppgift var att avsluta detta tillstånd av dubbelmakt genom arbetarnas maktövertagande. Styrkeförhållandena var tydliga. Den provisoriska regeringen skickade ut order om att gripa alla bolsjeviker den 24 oktober, men det fanns ingen som kunde verkställa ordern. Och dagen därpå, den 25 oktober, inleddes upproret där arbetarklassen tog makten i Ryssland.

Sen februarirevolutionen hade bolsjevikpartiet vuxit snabbt i antal. Från att ha varit 8 000 medlemmar i februari var de i oktober 300 000. Hur kunde partiet växa så snabbt?

Lenins och bolsjevikernas antikrigslinje blev en fråga som bolsjevikerna växte ur, liksom

jordfördelningen på landsbygden och nöden i städerna. Alla dessa frågor, plus förtrycket av nationerna, förblev olösta under den provisoriska regeringen. Kampen i dessa frågor samlades i parollen ”Bröd, fred och jord”. Sedan i april propagerade bolsjevikerna för att detta bara kunde lösas genom att arbetarklassens demokratiska råd med valda delegater från arbetsplatserna, sovjeterna, tog makten.

Bolsjevikernas program sammanföll under revolutionens gång 1917 med massornas. Runt om i Ryssland demonstrerade hundratusentals arbetare och soldater under bolsjevikernas paroller ”Ned med kriget” och ”All makt åt sovjeterna”.

En definitiv vändning som massivt ökade bolsjevikernas stöd kom när general Kornilov i slutet av augusti försökte genomföra en militärkupp och blodigt slå ner revolutionen. Bolsjevikerna organiserade arbetarmiliser tillsammans med gräsrötter från mensjevikerna och socialistrevolutionärerna i ett rött garde med 40 000 beväpnade arbetare. Kontrarevolutionärer som agiterade på gatorna arresterades. Inga strider behövdes.

Kornilovs armé nöttes ut av arbetarklassen. Järnvägsarbetare och telegrafarbetare saboterade och fraterniserade med soldaterna, som i sin tur arresterade sina officerare. Kornilov och 7 000 av hans följeslagare kunde gripas den 1 september. Samtidigt fick bolsjevikerna majoritet i Petrogradsovjeten. Detta var tecken på att den politiska kartan definitivt hade ritats om. Bolsjevikisk majoritet i sovjeterna följde snabbt i Moskva, centrala Sibirien, i Finland, i det som idag är Uzbekistan och i Tallin.

Petrogradsovjeten, med bolsjevikpartiet i majoritet, uppmanade den 21 september till sammankallandet av en allrysk sovjetkonferens för att förbereda arbetarklassen för ett maktövertagande, att makten skulle överföras till sovjeterna. Detta efter att Trotskij, tillsammans med Bucharin från bolsjevikerna i Moskva, hade lämnat en rapport där de förklarade nödvändigheten av att göra sig förberedda på en ny kontrarevolutionär våg.

Den resolution som antogs uppmanade sovjeterna att stärka sin ställning bland massorna och betonade att sovjeterna var de enda som var förmögna att föra kampen mot kontrarevolutionen. Under motståndet mot Kornilovresningen hade revolutionära kommittéer bildats. Nu underströks att dessa kommittéer måste vara fortsatt beredda att skrida till handling.

Frågan om en sovjetkongress fördes fram till den Centrala exekutivkommittén, som ännu kontrollerades av kompromissmakarna (mensjevikerna och socialistrevolutionärerna), som motvilligt valde att kalla in en allrysk sovjetkongress till den 20 oktober.

Nu började kompromissmakarna att resa runt i landet och mobilisera för kongressen då de visste att deras maktposition var hotad. Bolsjevikerna var redan beredda och från alla håll och kanter, från regementen till fabriker och verkstäder, lyftes resolutioner som krävde regeringens avgång och att makten skulle överföras till sovjeterna. Bolsjevikerna sammankallade också till kongress för sovjeterna i den norra regionen från 23 olika platser. Kongressen diskuterade bland annat regeringens nya försök att flytta revolutionära regementen från Petrograd. Kongressen beslutade att inte tillåta detta då det skulle innebära avvapning och en försvagning av Petrogradsovjeten.

Trotskij lade fram en resolution som antogs med alla röster utom tre nedlagda: ”Stunden har kommit när frågan om centralregeringen (...) enbart kan avgöras av ett beslutsamt och enhälligt uppträdande av alla sovjeterna”. Detta var en i princip omaskerad uppmaning till uppror.

Sovjetkongressen blev uppskjuten till den 25 oktober, vilket gav bolsjevikerna mer tid till förberedelser. Den 22 oktober publicerade bolsjeviktidningarna en ny lista med 56 organisationer som krävde överförande av makten till sovjeterna. Den Centrala exekutiv-

kommitténs svaghet visades av att den hade kontakt med enbart 50 av 917 existerande sovjetorganisationer.

Kerenskij försökte under tiden beordra flottan till en ny offensiv. Svaret från matroserna, med stöd från regionalkommittén för ryska arbetare, soldater och matrosar i Finland, blev en uppmaning till Centrala exekutivkommittén om att avlägsna en person – premiärminister Kerenskij. Det blev första gången som Kerenskij fick höra en sådan uppmaning från fronten. Kerenskij försökte hota med att sovjetkommissarier skulle arresteras, vilket besvarades med ett ”kom och försök” och han tvingades backa. Detta visade hur folket var berett att utmana och avsätta regeringen. Ett sista försök att tysta den upproriska armén var att beordra de revolutionära trupperna till krigsfronten.

Bolsjevikpartiet hade vuxit rejält i styrka inte bara i medlemsantal, utan framför allt genom att miljontals nu hade anammat deras program och idéer som sina egna. Bolsjevikernas agitation bedrevs av partiets kända ledare, men också av namnlösa arbetare, matrosar och soldater som bröt ner tvivel och vann över de sista delarna av arbetarklassen till oktoberrevolutionens sida. De främsta bland massorna var petrogradarbetarna och dess närmsta, östersjömatroserna. Från Petrograd spreds agitationen runt om i landet, i småbyar och städer.

Massorna kunde inte längre tåla de som gav sken av att befinna sig i mitten och försökte vara kompromissande till både höger och vänster. Bolsjevismens program och metoder hade tagit landet i besittning. Stadsdumorna, en slags kommunfullmäktige som tillsattes i lokala val med begränsad rösträtt, i Kronstadt, Tsaritsyn, Kostroma och Sjuja var helt i händerna på bolsjevikerna. I Moskva fick bolsjevikerna 52 procent av rösterna i dumavalet.

Under andra hälften av oktober pågick den allryska konferensen för fabriks- och verkstadskommittéerna. Där diskuterades frågan om arbetarkontroll där det fastställdes att arbetarna var mer intresserade än ägarna av att upprätthålla produktionen.

I försök att skapa patriotism bland massorna lanserade kompromissmakarna den 9 oktober en motion i sovjeten i Petrograd om att bilda en revolutionär försvarskommitté i syfte att försvara huvudstaden med arbetarnas aktiva medverkan. Kompromissmakarna förvånades när bolsjevikerna stödde idén om försvarskommitté. Denna kommitté skulle samla in all information som hade med huvudstadens försvar att göra, och det här var ett viktigt steg då militären kunde bli ett farligt vapen i regeringens händer.

Nu blev det istället sovjeten som, genom att bilda kommittén, behöll bestämmanderätten om truppförflyttningar. Denna försvarskommitté kom snart att byta namn till den militär-revolutionära kommittén, som skulle bli en avgörande organisatör av oktoberrevolutionen. Sovjetens soldatsektion beslutade med en majoritet på 283 mot 1 och 23 nedlagda att de facto utse den militärrevolutionära kommittén till sitt högkvarter istället för den högsta militärstaben. Vid sidan av detta var beväpnandet av arbetarna en av bolsjevikernas viktigaste uppgifter. Soldaterna hyste inte längre någon misstänksamhet mot detta, utan tvärtom krävde nästan alla regementen att arbetarna skulle beväpnas.

Regimen visste om förberedelserna för oktoberrevolutionen, men var helt oförmögen att kunna påverka dem. Alla försök som gjordes för att skapa patriotiska stämningar och försök att minska bolsjevikernas inflytande resulterade i nederlag och förstärkte bolsjevikernas inflytande över massorna.

Trotskij skriver i Ryska revolutionens historia hur Lenin efter den 6 juli tvingades verka underjordiskt i 111 dagar. Han hade inget direkt samröre med massorna och var berövad kontakten med dess organisationer, och koncentrerade sig ännu mera på de marxistiska förutsättningarna på att försvara revolutionen. Huvudargumentet från etablissemangen var att arbetarna var oförmögna till att driva en statsapparat. Med boken Staten och revolutionen

(som Lenin skrev under 1917) bemötte Lenin dessa argument, som bland annat byggde på Marx analyser av arbetarnas styre i Pariskommunen 1871.

Tidigt i oktober skrev Lenin till partikonferensen i Petrograd: ”Det är slut med revolutionen om Kerenskij's regering inte störtas av proletärer och soldater inom den närmsta tiden (...) vi måste mobilisera alla krafter för att pränta in i arbetarna och soldaterna den ovillkorliga nödvändigheten av en desperat, sista kamp för att stöta Kerenskij's regering”. Han visste att ledningen inom bolsjevikpartiets centralkommitté stod till höger om partiets bas, och han litade inte på dem när han nu inte var med. Det var nästan som att aprildagarna hade återkommit, där Lenin var i opposition mot centralkommittén, och tyckte att ledningen var allt för passiv och känslig för den sociala opinionen bland intellektuella kretsar.

Stalin hörde till den flygel som argumenterade mot Lenins uppmaning att arbetarna måste ta makten. Den 20 augusti publicerade Stalin som redaktör för Pravda Zinovjev's artikel Vad bör inte göras, som var en kritik av Lenin. Men den 10 oktober, under ett hemligt möte med bolsjevikernas centralkommitté, antogs Lenins resolution om ett väpnat uppror som de kommande dagarnas praktiska uppgift. Det blev en stridsformering från partiets sida, att börja det organisatoriska arbetet för att ta makten.

Ju svagare kompromissmakarna blev, särskilt Kerenskij, desto mer omgav de sig med en illusion om att de hade ett stort och starkt stöd. Sista månaden innan oktober levde de helt och hållet i en värld isolerad från verkligheten och de faktiska förutsättningarna. Ämbetsmän som var anhängare till regimen började väva lögnen för att lugna Kerenskij och berättade inte den verkliga situationen bland soldater och arbetare. Exempelvis gav kommandanten för Petrograds militärdistrikt lugnande rapporter om stämningen bland soldaterna till Kerenskij. På natten den 24 oktober samlade regeringen allt sitt mod och beslutade att inleda juridiska aktioner mot den militärrevolutionära kommittén. Alla bolsjeviktidningar som förespråkade väpnat uppror skulle stängas och pålitliga regementen skulle mobiliseras till Petrograd. Kryssaren Aurora, som var känd som anhängare till bolsjevismen, beordrades till att läggas ut från Neva och ansluta sig till resten av flottan. Man utökade vaktstyrkan i Vinterpalatset och beordrade att öppna broarna över floden Neva.

Regeringen gav order om förbud mot väpnade demonstrationer, inga enheter från garnisonerna fick lämna sina poster utan order från högkvarteret, och kommissarierna från Petrograd-sovjeten skulle gripas för förräderi. Men det stod ingenstans vem som skulle utföra dessa order.

Klockan halv sex på morgonen kom en kommissarie från regeringen med en enhet officersaspiranter till det bolsjevikiska tryckeriet med en order från högkvarteret om att de måste upphöra med sin verksamhet. Svaret blev ”finns högkvarteret fortfarande kvar?” och ”inga order erkänns här utan den militärrevolutionära kommitténs sanktion”. Detta hjälpte inte, utan trupperna slog sig in och stängde ner byggnaden. Två arbetare sprang till Smolnij och bad Trotskij och militärrevolutionära kommittéen om förstärkning mot officersaspiranterna så att arbetarna skulle kunna få ut sin tidning. Några timmar senare kom tidningen ut. Det här var ett uppror.

Aurora skickade ut en förfrågan till kommittén vid Smolnij: ”Ska vi gå till sjöss eller stanna kvar på Neva?” Matroserna ville göra upp med Kerenskij. Kommittéen upphävde regeringsordern och uppmanade matroserna att försvara sig i fall skeppet blev attackerat.

Dessa två handlingar kom på initiativ från matros och arbetare, och det skickades ut telegram till alla distrikt och militära enheter om att folkets fiender hade inlett en offensiv mot revolutionen och att den militärrevolutionära kommittéen ledde motståndet mot konspiratörernas anfall.

Petrograds röda garde

Den amerikanske journalisten John Reed var på plats och noterade klockan tre på natten den 24 oktober maskingevär och starka patruller kring Smolnij, vid grindar och intilliggande gatuhörn. Dessa hade förstärkts dagen innan av Litovskijregementet, ett kompani maskingevärsskyttar med 24 maskingevär. Vaktstyrkan ökade allt eftersom. Anledningen till detta var att sammanträdet för alla ledande revolutionära organisationer, inklusive bolsjevikernas centralkommitté, skulle äga rum i Smolnij för att fatta det slutliga beslutet innan slaget skulle utdelas.

Hittills hade inte den militärrevolutionära kommittén gjort något annat än att försvara arbetarnas positioner, att tidningen hade rätt att tryckas, att Aurora kunde stanna kvar i Neva och att försvara sovjetkongressens delegater i Smolnij. Trotskij poängterade att Petrograd-sovjeten skulle underkasta sig sovjetkongressens beslut, om den mot all förmodan skulle besluta att avstå från makten.

Arbetare stod på kö för att få gevär, runt omkring i staden kördes lastbilar för att dela ut vapen på fabrikerna. Därtill fick regeringen ytterligare ett hårt slag: cykelbataljonen som hade vaktat Vinterpalatset sen juli uppgav nu att de inte tänkte försvara regeringen och lämnade sina poster. Officersaspiranter fick sättas in i deras plats.

Bland andra Putilovarbetarna uppmanade att officersaspiranterna skulle avväpnas, men detta fick inte bifall från ledningen, vilket skulle visa sig vara ett misstag. Ledningen hade overseende med de regeringstroga trupperna och en viss självsäkerhet om att allt skulle vara löst när makten förts över till sovjeterna. Kontrarevolutionära officerare släpptes mot löften att de inte skulle ta till vapen.

Kerenskij besvarade in i det sista de andra ministrarnas oro med att allt var lugnt, arresteringsorder hade skickats ut och snart skulle allt vara över. De utkommenderade trupperna sågs som en signal av befolkningen att upproret hade startat. Arbetare och soldater mötte upp dessa officersaspiranter och med både övertalning och hot fick officersaspiranterna backa.

Aurora fick order från militärrevolutionära kommittén att återställa Nikolajevskijbron med alla medel som krävdes, och när Auroras befälhavare vägrade arresterades han symboliskt tillsammans med andra officerare. Kaptenen fick finna sig i att föra skeppet till bron där matroserna tog kontrollen.

Allt fler av de institutioner som fortfarande kontrollerades av regeringen gick över till

revolutionen. Till telegrafstationen, som formellt ännu inte kontrollerades av revolutionärer, skickades en kommissarie och två soldater som såg till att inga högre tjänstemän som var fientliga till bolsjevikerna kunde sätta stopp. Regeringens nyhetsbyrå togs över samma kväll. Flottbasen Kronstadt beslutade att på morgonen därpå den 25 oktober skicka ut väpnade styrkor till försvar av sovjetkongressen.

Bolsjevikerna delade upp Petrograd i olika distrikt som skulle kontrolleras lokalt. Klockan två på morgonen den 25 oktober började de huvudsakliga operationerna. Mindre grupper av soldater och arbetare med kommissarier i ledningen ockuperade och tog kontrollen över järnvägsstationer, telegrafer, postkontor, riksbanken, elektricitetsverket, förråd med ammunition och livsmedel, vattenverket och stora tryckerier.

En av de mest revolutionära trupperna, ingenjörsbataljonen, fick order om att ta över Nikolajevskijbron. Det tog truppen mindre än en kvart och de regeringslojala trupperna bara försvann.

Det fanns inga demonstrationer eller konflikter. En stor majoritet av befolkningen hade redan gått över till bolsjevismen och tog nu organiserat över stadens infrastruktur.

På natten skickades en ny resolution ut från militärrevolutionära kommittén om att de officerare som inte erkände militärrevolutionära kommitténs auktoritet skulle arresteras. Från många regementen flydde befälen och gömde sig. I andra enheter förflyttades eller arresterades officerare.

Klockan tio på morgonen den 25 oktober skickades ett tillkännagivande från Smolnij till hela landet att den provisoriska regeringen var störtad och att statsmakten nu låg i händerna på den militärrevolutionära kommittén. Detta trots att regeringen fortfarande satt i möte och sovjetkongressen ännu inte hade sammanträtt, men bolsjevikerna kände av styrkeförhållandena och visste att de hade majoriteten på sin sida.

Under resten av dagen gick allt väldigt lugnt till. Spårvagnarna gick som vanligt, det var ovanligt lite folk på gatorna, affärerna var fortfarande öppna och många från borgerligheten frågade sig om det verkligen var ett uppror på gång. Klockan halv tre på eftermiddagen öppnades ett extra sammanträde i Petrogradsovjeten där Trotskij rapporterade om att allt hade gått oblodigt till, att inte en enda person hade skadats i maktövertagandet under dagen.

Kerenskij chockades av rapporterna om att trupper hade tagit över staden för bolsjevikernas räkning. Han försökte en sista gång kalla till möte med trogna trupper, men det kom inga förstärkningar och han insåg sin isolering. Kosackerna som hade lovat honom förstärkning ”höll fortfarande på att sadla hästarna”.

Situationen blev allt värre för regeringen. När Kerenskij skulle vila en stund i palatset fick han besked om att alla telefoner var avskurna, bron nedanför hans fönster var under kontroll av soldater och att kosackerna fortfarande inte hade kommit. Det blev droppen för honom. Kerenskij flydde i en bil han själv beställt från USA:s ambassad.

Tanken var att signalen för att inta Vinterpalatset (där den provisoriska regeringen satt) skulle komma från en salva lösa kanonskott från Aurora för att skrämma palatsets ockupanter, och om det behövdes skarpt artilleri från Peter Paul-fästningen. Samtidigt började revolutionärer ta sig in via en hemlig gång. I kontrast till kanonbeskjutningen av Vinterpalatset var nattlivet i Petrograd nästan som vanligt. Teatrar och biografer var öppna.

Till slut hade belägringen nött ut försvararna som demoraliserats och palatset fylldes av revolutionärer. Klockan tio över två på natten den 26 oktober deklarerade en av ledarna för operationen och bolsjevikerna, Antonov-Ovsejenko, till regeringsmedlemmarna att dessa var under arrest. Vinterpalatset och den sista delen av Petrograd var nu i händerna på revolutio-

nen. Vid öppnandet av den andra sovjetkongressen den 25 oktober deltog 650 delegater med rösträtt. 390 av dessa stödde bolsjevikerna, även om alla inte var medlemmar i partiet. På den första sovjetkongressen i juni hade kompromissmakarna en stor majoritet med 600 av 832 röstberättigade – nu hade de mindre än en fjärdedel. Kongressen inleddes med debatter mellan kompromissmakarna och revolutionärerna.

Strax efter klockan två på natten begärde presidiet, som var dominerat av bolsjevikerna, en paus. Efter en halvtimme återupptogs kongressen med nyheten att Vinterpalatset var i händerna på revolutionärerna och att alla regeringsmedlemmar förutom Kerenskij var omhändertagna. Mensjevikerna, som den minoritet de var såväl i kongressen som till namnet, lämnade kongressen. Trotskij kommenterade att de som kompromissat med borgarna och imperialismen nu inte vara beredda att kompromissa med folket i revolt.

Under kongressens gång och med de första historiska besluten svetsades delegaterna samman. Bolsjevikernas resolutioner om sovjetmakt, omedelbar fred, att överföra jorden till bönderna, demokratisering av armén och rätt för Rysslands nationer till självbestämmande, röstades igenom med bara två röster emot och tolv nedlagda.

Klockan nio på kvällen återupptog kongressen med en rapport från presidiet om vad som hade gjorts hittills. Bland annat hade dödsstraffet vid fronten, som införts av Kerenskij och Kornilov, avskaffats, order getts om frigivning av soldater som tidigare fängslats på politiska grunder samt order om att arrestera Kerenskij och Kornilov, beslut som kongressen godkände. Lenin, som skulle hålla rapporten om fred, gick upp för att tala och sedan ovationer tagit slut inledde han med meningen: ”Vi skall nu övergå till att bygga upp den socialistiska ordningen!”

Bolsjevikernas och arbetarnas maktövertagande, tillsammans med revolutioner i Europa, framför allt i Tyskland, innebar slutet på första världskriget. Ryska revolutionen och i synnerhet oktoberrevolutionen kom att bli en symbol för miljontals människor världen över. Under åtta månader ”försökte liberalerna och demokraterna från sin upphöjda regeringsställning bevisa för folket att revolutionen hade fullbordats för att allt skulle förbli som förut”, skrev Trotskij. Nu tog istället arbetarklassen för första gången makten över samhället.

De tidigare härskarna var i grunden skakade. ”Vem kunde tro”, skrev en av de ryska generalerna, Zaleskij, ”att portvaken eller nattvakten vid domstolsbyggnaden plötsligt skulle bli högste domare vid appellationsdomstolen? Eller sjukvårdsbiträdet direktör för sjukhuset, frisören en hög funktionär, gårdagens fänrik befälhavare, gårdagens lakej eller simple arbetare borgmästare, gårdagens tågsmörjare divisionschef eller stationsföreståndare, gårdagens smed fabriken överhuvud.”

Svar på DN:s lögn om Oktoberrevolutionen

Natalia Claudia Medina

Offensiv 2/11 2017

”Ryska revolutionens vänner är av tre slag”, skriver Gunnar Jonsson på *Dagens Nyheters* ledarsida den 25 oktober, 100 år efter oktoberrevolutionen.

Det framgår tydligt att han numera räknar sig till ryska revolutionens ovänner. Vad skulle det ryska folket då ha gjort? Vilka politiska krafter fanns där, mot ”eländet och missnöjet”, mot kriget och diktaturen? Ledarartikeln ger inga svar på detta.

I februari 1917 bröt revolutionen ut – hundratusentals arbetare med kvinnorna i spetsen störtade tsarens välde. Gunnar Jonsson nämner inte folkmassornas revolution, utan konstaterar bara att ”tsaren abdikade i mars. Liberaler och socialister bildade en provisorisk regering.”

Hur kunde denna regering förlora makten? Ledarartikeln låtsas att det beror på att bolsjevikerna hade "ett litet, hängivet och auktoritärt parti (...) med blind disciplin". Och detta parti kunde utnyttja "kaosets möjligheter". "Bolsjevikernas slagord om fred, bröd och jord lockade allt fler, och partiet erövrade undan för undan kontrollen över sovjeterna."

Det var med andra ord så att bolsjevikernas politiska program vann stöd. Och i de enda demokratiskt valda organ som fanns i Ryssland, sovjeterna, vann kraven ökat stöd. Den icke-valda provisoriska regeringen fortsatte kriget, med nya offensiver. Godsägarna behöll jorden och fattigbönder som revolterade sattes i fängelse. Regeringen upplöste den finska riksdagen och fortsatte förtrycket av andra delar av Tsarryssland.

Lenin stod för demokrati, socialism och rättvisa – så långt bort från DN:s nidsbild man kan komma.

Alla beskrivningar av Ryssland visar hur bolsjevikerna var långt ifrån ett parti med "blind disciplin". Allt eftersom massorna såg vad de andra partierna gick för var partiet inte heller "litet". Partiet präglades tvärtom av debatter, där Lenin inte sällan var i minoritet, och det växte snabbt.

Februari gav inte fred och jord, men demokratiska rättigheter, som dock redan till sommaren inskränktes och hotades. Bolsjevikiska ledare sattes i fängelse i juli. General Kornilovs kuppförsök i augusti slogs tillbaka, och en stor del av borgerligheten förespråkade öppet diktatur.

Vad som hände i oktober var att bolsjevikerna fick majoritet på den andra sovjetkongressen. Beslut togs om fredsförhandlingar och jorden delades ut till 60 miljoner bönder. Den provisoriska regeringen avsattes och sovjeterna tog makten. Långt ifrån någon kupp, utan handlingar med massornas stöd.

Gunnar Jonsson kan inte undvika att nämna att "Ryssland drog sig ur första världskriget...". Världens dittills största slakt av människor, med miljontals döda, upphörde alltså på öst-

fronten.

Detta fördömdes omedelbart av Rysslands allierade, England och Frankrike. Dessa tillhörde nämligen ryska revolutionens ovänner, modell 1917. Dessa de mest ”demokratiska” länderna förslavade kolonierna, var allierade med diktaturer och hade långt ifrån allmän rösträtt. Regeringen i London hade bara ett år innan revolutionen utnämnt tsaren, den ökände antisemiten Nikolaj II (Nikolaj den blodige), till hedersfältmarskalk i den brittiska armén.

Mot denna bakgrund blir Gunnar Jonssons krokodiltårar över den konstituerande församlingen i Ryssland ännu mer patetiska. Den provisoriska regeringen höll inga val till denna församling under sina åtta månader vid makten. Dess allierade i Väst hade inga problem med tsarens blodiga diktatur.

De som hade valts till den konstituerande församlingen hade inga svar på Rysslands problem. Många av dem allierade sig snart med generalernas vita kontrarevolution, som hade stöd av invaderande arméer från elva länder.

Gunnar Jonsson förklarar utgången av kriget med att bolsjevikerna var ”hänsynslösa”. Inte ett ord om de vitas extrema antisemitism eller att bönderna stödde bolsjevikerna mot godsägarnas reaktion. Inget om hungerblockaden mot Ryssland eller att de forna fienderna Tyskland och England/Frankrike samarbetade i detta nya krig mot revolutionen. Att deras trupper var ”smärre”, som Gunnar Jonsson skriver, berodde på stödet för ryska revolutionen i deras respektive länder. Den tyska revolutionen följde också ett år senare.

Ledarartikeln nämner som sig bör inget om de beslut som togs av den nya regeringen med bolsjevikerna och vänstersocialistrevolutionärer. Att Ryssland blev först med en lag mot rasism och antisemitism, laglig rätt till skilsmässa och abort, att homosexualitet blev lagligt, att Finland och andra nationer fick självständighet med mera. Dödsstraffet avskaffades. Det var de mest demokratiska reformer världen hade sett. Den nya regimen frigav gripna motståndare mot löfte att de inte skulle ta till vapen. En ny armé upprättades först när kontrarevolutionen inleddes. Här finns oktobers ideal, långt ifrån DN:s förljugenhet.

Av de tre kategorier vänner till revolutionen som Gunnar Jonsson hänvisar till argumenterar han särskilt mot den andra, de som likt Offensiv stödjer revolutionen och samtidigt förklarar hur den urartade i Stalins diktatur. Med enkel reduktion beskriver ledarartikeln: ”Utan Lenin och bolsjevikerna, ingen oktoberrevolution. Och utan Lenins metoder, ingen Stalin.”

Snarare är det så att utan Stalin tappar revolutionens ovänner alla sina tyngsta argument. I en artikel om Oktober 1917 måste Gunnar Jonsson tillgripa Stalins tvångskollektivisering av jordbruket 1929, Moskvaprocesserna mot oppositionella på 1930-talet, Hitler-Stalinpakten 1939, Stalins efterföljare Mao Zedong, Berlinmuren och Kina idag. DN flyr så långt bort från verkligheten i Ryssland 1917 som möjligt. Kina idag är en kapitalistisk slavfabrik för världens storföretag, medan det är arbetare och socialister som kämpar mot den.

Utan oktoberrevolutionen var det mest troliga diktatur under Kornilov eller någon annan general. De Svarta Hundra hade i så fall blivit det första fascistiska masspartiet. Rösträtt och andra reformer som infördes i länder där de styrande fruktade revolutioner hade inte blivit av. Första världskriget hade fortsatt tills nya uppror hade stoppat det.

Stalin kunde bara upprätta sin diktatur efter ett utdraget inbördeskrig, en politisk kontrarevolution, där bolsjevikpartiet krossades. Det var först då Stalin kunde förgöra dem med avvikande meningar, en praktik som Gunnar Jonsson lögnaktigt tillskriver Lenin.

Och vilka kämpade mot stalinismen? Huvudanklagad i Moskvarättegångarna var Leo Trotskij, som tillsammans med Lenin ledde revolutionen i oktober 1917 – inte några ryska kapitalister eller liberaler i exil. Trotskijs skoningslösa kritik av tvångskollektiviseringen och

Stalins diktatoriska metoder var ljusår före den borgerliga kritiken i Väst. Detsamma gäller hans analys och kritik av den byråkratstyrda planekonomin. Det var trotskisterna som kämpade emot och fördes till Gulag.

Lenin ansåg varken 1917 eller senare att Ryssland hade blivit det socialistiska samhälle han och partiet eftersträfvade. De satte sitt hopp till att arbetarna skulle ta makten i mer ekonomiskt och kulturellt utvecklade länder. De visste att socialismen är internationell, och demokratisk socialism är det enda system som kan avskaffa krig och nöd.

Lästips – om borgerlig kritik av revolutionen

[Orlando Figes hade fel om den ryska revolutionen](#)

Ernest Mandel: [Oktoberrevolutionen, statskupp eller revolution?](#)

Proletären

Oktoberrevolutionen 100 år: "För första gången i historien utmanades kapitalismen"

August Eliasson

Proletären 3/11 2017

Anders Carlsson om dagarna som förändrade världen

– Bolsjevikerna behövde i princip bara peta på borgarklassen så föll den ihop, säger Anders Carlsson, tidigare ordförande i Kommunistiska Partiet som nu skriver en bok om Ryska revolutionen och Sovjetunionen.

Oktoberrevolutionen skakade om världen när arbetarklassen i ett land för första gången lyckades störta kapitalismen. 100 år har gått sedan arbetare och bönder, under ledning av Lenins socialdemokratiska arbetarparti mer kända som bolsjevikerna, stormade vinterpalatset i Petrograd.

– Det var den absolut viktigaste händelsen under hela 1900-talet. Men det beror inte på att Sovjetunionen blev något arbetarparadis. För det blev det inte. Utan för att revolutionen

upprättade ett ekonomiskt system som inte var kapitalism. För första gången i världshistorien utmanades kapitalismen av ett nytt ekonomiskt system.

Det säger Anders Carlsson, tidigare ordförande i Kommunistiska Partiet, som nu skriver en bok om oktoberrevolutionen och Sovjetunionen.

När Anders Carlsson berättar om oktoberrevolutionen, och Sovjetunionen som därefter upprättades, utmanar han både borgerliga och traditionellt kommunistiska uppfattningar. Själv är han mitt uppe i, eller djupt nere i, hyllmeter av källmaterial, arkivdokument och litteratur om revolutionen.

”Resa in i det okända” är titeln på den bok som inte bara handlar om händelserna i Ryssland 1917 utan också om det samhällsbygge som därefter påbörjades och vad som kom sedan. Det sovjetiska samhällsbygget som kom att forma hela 1900-talet, det korta århundrandet som Anders Carlsson föredrar att kalla perioden 1917-1991.

De nu öppnade sovjetiska partiarkiven omkullkastar främst borgerliga, men även traditionellt kommunistiska, uppfattningar om Sovjetunionen, menar Anders Carlsson. Den nyfikne får dock hålla sig. Någon utgivning lagom till 100-årsjubiléet blir det inte. Istället siktar Anders Carlsson på 101-årsfirandet.

– Projektet blev helt enkelt större än jag föreställde mig.

Vi slår oss ned i ett av Marx-Engelshusets konferensrum. Det är här, på Anders Carlssons tidigare arbetsplats, boken blir till. På skrivbordet i det lilla arbetsrummet ligger buntar med utkast till boken.

Vi ska prata om oktoberrevolutionen, men det visar sig att en revolution inte låter sig avgränsas så lätt.

Den 7 november (25 oktober enligt den dåvarande julianska kalendern) 1917 stormade bolsjevikerna vinterpalatset i Petrograd, den stad som sedan kom att kallas Lenin-grad och idag heter St Petersburg. Det var kulmen på revolutionsåret 1917 men det var samtidigt bara början.

Under perioden 1917 till 1991 präglades hela världen av Sovjetunionens existens. Det går knappast att underskatta revolutionens historiska betydelse.

Oktoberrevolutionens svallvågor gick över hela världen. Regeringar och kapitalister tvingades ta hänsyn till det nya ekonomiska systemet. Existensen av två system gav också utrymme för fattiga länders befrielse, inte minst efter andra världskriget.

I många länder växte sig kommunistiska partier starka men även den socialdemokratiska reformistiska arbetarrörelsen fick luft under vingarna när kapitalister gick med på allt fler eftergifter och kompromisser.

– Det som brukar kallas välfärdsstaten berodde inte bara på en stark arbetarrörelse i de kapitalistiska länderna. Den måste ses mot fonden av att Sovjetunionen infört semester, daghem, fri abort och sådant, då blev det svårare för kapitalisterna att säga nej till sådant även i väst.

Och att socialismen skulle vara ett ekonomiskt misslyckande håller Anders Carlsson inte med om.

– Visst kan man diskutera hur effektivt det var men siffrorna är entydiga. Den sovjetiska ekonomin växte fortare än den kapitalistiska ekonomin i de utvecklade länderna från 1929 fram till 1975.

• **Vad menar du med titeln på boken, Resa in i det okända?**

– Titeln har jag lånat från Lenin och själva syftet är att undanröja föreställningen om att

oktoberrevolutionen var något slags projekt som bolsjevikerna verkställde. Det är klasskampen som bestämmer vad revolutionen blir. Inte någon enskild persons eller partis vilja.

Men varför blev det då revolution? Ryssland 1917 var till stora delar ett feodalt land. Till skillnad från flera länder i Västeuropa var arbetarklassen i Ryssland i minoritet, bara runt 3,5 av 160 miljoner, koncentrerad i storstäder som Petrograd och Moskva.

Hela det tidiga 1900-talet hade präglats av en växande arbetarrörelse och 1905 hade en folklig resning, som det revolutionära ryska socialdemokratiska arbetarpartiet deltog i, slagits ned av tsar Nikolaj II.

– Grejen med Ryssland var dels tsarismen, ett efterblivet feodalt styrsystem i ett samhälle som försiktigt var på väg mot kapitalism. När tsarismen föll i februarirevolutionen 1917 var arbetarklassen svag men borgarklassen ännu svagare. Det som händer under 1917 är att den här fruktansvärt svaga borgarklassen efter hand förlorar all kontroll i samhället.

Februarirevolutionen, som störtade det tsaristiska oket, förde en borgerlig provisorisk regering till makten. Den provisoriska regeringen var en sorts kompromiss mellan monarkister och kapitalister men leddes mot slutet av socialistrevolutionären Aleksandr Kerenskij. Socialistrevolutionärerna var ett vänsterparti som förespråkade en borgerlig regering hellre än arbetarmakt.

Samtidigt organiserade sig bönder, soldater och arbetare i demokratiska råd, så kallade sovjeter, över hela landet. Det hade uppstått en sorts dubbelmakt där folkets vilja snarare uttrycktes i sovjeterna än genom regeringen.

I augusti försökte generalen Lavr Kornilov, med stöd av de kapitalistiska krafterna i regeringen, genomföra en militärkupp. Kuppen slogs ned av Kerenskij som därmed i princip satt ensam kvar i den provisoriska regeringen.

– Borgarklassen var fullständigt oförmögen att styra landet. Man brukar säga att en revolutionär situation uppstår när arbetarklassen inte vill leva på det gamla sättet och borgarklassen inte kan leva på det gamla sättet. Bolsjevikerna behövde i princip bara peta på borgarklassen så föll den ihop.

Den så kallade provisoriska regeringen saknade stöd, både bland folket och i borgarklassen. Bolsjevikerna lyfte istället kravet ”all makt åt sovjeterna”. I sovjeterna i Petrograd och Moskva, där merparten av arbetarklassen fanns, vann bolsjevikerna nu egen majoritet och genom kraven på fred och jordreform fick de soldaterna och bönderna med sig. Stormningen av vinterpalatset, där den provisoriska regeringen satt, blev därmed en oblodig historia.

– Oktoberrevolutionen lyckades i stort sett utan att ett enda skott avlossades. Det sägs att stormningen av vinterpalatset orsakade mindre skador än Sergej Eisensteins filminspelning tio år senare av filmen Oktober.

Desto våldsammare hade det gått till under sommaren på landsbygden. Över hela Ryssland hade upproriska bönder jagat iväg godsherrarna och bränt ner godsen. Godsägare som inte hann undan slogs ihjäl.

Bolsjevikerna tog intryck av de revolutionära stämningarna på landsbygden sommaren 1917 och lade tidigare principer åt sidan. Myten om bolsjevikerna som dogmatiska och kompromisslösa är en myt som Anders Carlsson gärna sticker hål på. En revolution låter sig inte styras. Den tar sina egna vägar och tvingar in revolutionärerna på otrampade, okända, stigar.

– Redan då, sommaren 1917, fick bolsjevikerna frångå sitt eget jordbruksprogram och istället kopiera Socialistrevolutionärernas program.

Socialistrevolutionärerna krävde att de feudala godsägarnas jord skulle delas ut till bönderna. Ett krav som gick stick i stäv med bolsjevikernas krav på kollektivt ägande av jorden.

– Bönderna ville ha godsägarnas jord för egen del. Men i det givna läget var böndernas krav ett revolutionärt krav.

Bolsjevikerna såg potentialen i böndernas krav och möjligheten att skapa enighet med städernas arbetare. Därför övergavs det socialistiska kravet på kollektivisering.

– Oktoberrevolutionen kallas den stora socialistiska oktoberrevolutionen men det polemiserar jag faktiskt emot i min bok. Den upprättade visserligen en arbetarstat men på landsbygden upprättade den småborgerliga förhållanden.

Resan in i det okända fortsatte. Efter revolutionen inrättades en planeringsmyndighet, Gosplan. Men bara en liten minoritet av tjänstemännen var bolsjevik och vad de egentligen skulle göra var oklart.

– De fick experimentera sig fram. Hur planerar man en ekonomi? De visste ju inte det!

• **Men Lenin och bolsjevikerna hade väl ändå ett tydligt mål och en strategi?**

– Ja, framförallt före revolutionen. Men de föreställde sig inte att en revolution skulle överleva i Ryssland ensamt. Förutsättningen var att det skulle bli revolution i Västeuropa också. Först 1923-24 gav de upp hoppet om en sådan revolution och då började de funderade på vad de skulle göra. Det var då Stalin lanserade ”socialism i ett land”, vilket var en ren hädelse enligt den officiella teorin.

Det Josef Stalin argumenterade för var att bolsjevikerna istället för att försöka exportera revolutionen till andra länder, en linje som bland annat Leon Trotskij företrädde, skulle försöka bygga socialismen i Sovjetunionen. Det var en kontroversiell åsikt.

– Att ”bygga socialism” var också en hädelse. Den allmänna föreställningen hade varit att kapitalismen bygger socialismens fundament. Nu fick man skapa grunden som inte fanns.

• **Var det rätt att göra det då?**

– Ja! ”Socialism i ett land” framställs som en strid mellan Stalin och Trotskij om en teoretisk paroll. Men det var inte teori. Det var praktik, det var en nödvändighet. Vad skulle de annars göra? Lägga sig ned och dö? De fick bita i det sura äpplet och göra det som i teorin var omöjligt.

• **Du säger att Sovjetunionen inte var något arbetarparadis. Vad menar du med det?**

– Arbetarnas rättigheter förstärktes och Sovjetunionen var först med många rättigheter som semester, daghem och så vidare. Men industrialiseringen och moderniseringen krävde enorma resurser vilket innebar att reallönerna var låga, framförallt under 1930-talet. Det var tuffa år för arbetare, men perioden präglades samtidigt av en social entusiasm.

• **Högern menar att oktoberrevolutionen upprättade en totalitär diktatur.**

– Hela idén om en totalitär diktatur är historiskt felaktig. Det är sant att Sovjetunionen efterhand utvecklades till ett enpartisystem men det betydde inte att kommunistpartiet hade absolut makt. Forskningen visar att den centrala statsmakten inte dominerade på det sätt som ibland påstås. Det fanns väldigt starka lokala krafter som hade egna agendor.

– Framförallt 1930- och 1940-talet präglades av klasskamp. Det var inte diktat ovanifrån som bestämde, utan den sociala kampen som avgjorde.

Idag kallas oktoberrevolutionen ibland för en kupp och Lenins bolsjevik för odemokratiska kuppmaakare. Anders Carlsson fnyser åt den beskrivningen.

– Det är bara nonsens. Det fanns ju knappt någon att kupa emot. Den provisoriska regeringen

var handlingsförlamad och representerade ingenting.

Dessutom, menar Anders Carlsson, var oktoberrevolutionen mer än bara makt-övertagandet den 7 november.

– Oktoberrevolutionen inleddes när bönderna jagade bort godsägarna och den segrade först efter det inbördeskrig som var den verkligt våldsamma kraftmätningen mellan kapitalister, före detta godsägare och imperialistmakter på ena sidan och arbetare och bönder på den andra. Hade revolutionen bara varit en bolsjevikisk kupp hade den inte överlevt.

• **Bolsjevikerna brukar utmålas som mördare och Lenin som tyrann. Hur ser du på den bilden?**

– Ett av de första beslut som togs efter revolutionen var att avskaffa dödsstraffet. Lenin själv är nästan lite naiv under 1917 vad det gäller behovet av våld, men sen ändras ju situationen under inbördeskriget. Då kan man hitta en del svavelosande utsagor från Lenin.

Inte heller hade bolsjevikerna någon plan på enpartistat, menar Anders Carlsson.

– Det första beslutet som antogs på sovjetkongressen som hölls dagen efter maktövertagandet var att bilda en koalitionsregering med Socialistrevolutionärerna, mensjevikerna, bolsjevikerna och en del anarkister. Men mensjevikerna vägrade att gå med på detta och tågade ut ur kongressen. Då ville inte heller Socialistrevolutionärerna delta i någon regering.

Bolsjevikerna fick bilda en egen regering men bara två månader senare bildades ändå en koalitionsregering med vänsterflygeln inom Socialistrevolutionärerna som brutit sig ur partiet. Men även denna koalitionsregering föll när Socialistrevolutionärerna inte ville gå med på att avsluta kriget och infria löftet om fred.

– Lenin såg nog gärna att bolsjevikerna dominerade sovjeterna men ingen föreställde sig att bolsjevikerna skulle regera landet ensamma.

De öppet borgerliga partierna förbjöds först när de anslöt sig till kontrarevolutionen under inbördeskriget. Och när även mensjevikerna och Socialistrevolutionärerna stödde den vita sidan under kriget, förbjöds även de. Några mindre partier som fanns kvar in på 1920-talet upplöste sig själva efter hand och anslöt sig till bolsjevikerna.

– Ingen hade föreställt sig att det plötsligt bara skulle finnas bolsjevikpartiet kvar. Det var en produkt av klasskampen under specifika förhållanden och behöver inte vara modell för hur det ska se ut i andra revolutioner.

• **Lenin och bolsjevikerna förespråkade ju proletariats diktatur. Vad betyder egentligen det begreppet?**

– För ryska arbetare och bönder i oktober 1917 var detta begrepp, arbetarnas och böndernas diktatur som man kallade det, mycket enkelt att förstå. Det var arbetarnas makt över kapitalisterna och böndernas makt över godsägarna. Och därmed också den stora majoritetens makt över en liten minoritet. Det begrep varenda arbetare och bonde in på bara kroppen.

– Den stora majoriteten i samhället utövade makt genom sina valda organ, sovjeterna. Men detta uteslöt de tidigare härskande klasserna som därmed inte hade möjlighet att påverka samhällslivet. Det var först med författningen 1936 som alla medborgare formellt gavs rösträtt.

• **Men kan man verkligen kalla en revolution för demokratisk?**

– En revolution kan inte vara demokratisk i borgerlig liberal mening. En revolution innebär per definition att en del av befolkningen, i socialistiska revolutioner en majoritet av befolkningen, påtvingar en annan del sin vilja. Däremot representerar den majoriteten av befolkningens vilja. Om den inte gör det är den dödsdömd.

• **Många förknippar revolutioner med våld. Måste en revolution vara våldsam?**

– Nivån på våldet bestäms av styrkeförhållandet mellan krafterna som står mot varandra. I Ryssland i oktober 1917, med en borgerlig regering som var helt maktlös, så behövdes inget våld. Sen mobiliserades kontrarevolutionen ett halvår senare, och då behövdes det våld när revolutionen skulle försvaras. Det var den blodiga delen av revolutionen.

100 år efter oktoberrevolutionen är kapitalismen återupprättad i Ryssland. Globalt sett är arbetarklassen och de socialistiska rörelserna tillbakapressade. Nyliberalism och imperialistisk nykolonialism dominerar.

• **Var revolutionen förgäves?**

– Så kan man aldrig säga. Även om en revolution inte når de stora målen som revolutionärerna tänkt sig så resulterar den alltid i något. Hade inte ryska revolutionen ägt rum hade Ryssland varit ett land på Indiens nivå. Och hur hade Europa sett ut utan Sovjetunionens seger över Hitlerfascismen?

Revolutionen moderniserade ett mycket efterblivet land, menar Anders Carlsson. Men viktigast är kanske erfarenheten av att kapitalismen går att övervinna.

– **Revolutionen visade att det bevisligen** är möjligt att upprätta ett ekonomiskt system som inte är kapitalistiskt. Och att få det att fungera. Den erfarenheten är viktig att ha i minnet. Det ska vi lära oss av, precis som vi ska lära oss av de negativa erfarenheterna som också finns.

• **Vilka lärdomar kan vi idag dra av oktoberrevolutionen?**

– Den viktigaste lärdomen av själva oktoberrevolutionen är att om det finns ett parti som kan ena de revolutionära krafterna i en sådan situation, då kan revolutionen segra. Och för att lyckas göra detta måste man vara beredd att kompromissa, precis som bolsjevikerna gjorde.

För hela perioden 1917-1991 finns en central lärdom, menar Anders Carlsson. Frågan om byråkratin.

– Arbetarinflytandet och demokratin, kontrollen underifrån, är helt avgörande. Socialismen måste ha en administrativ apparat med tjänstemän på olika nivåer. Men den administrativa apparaten, byråkraterna, får inte leva sitt eget liv.

De demokratiska organ som upprättades lyckades aldrig kontrollera byråkratin. Anders Carlsson påpekar att partiarkiven visar att bolsjevikerna försökte lösa frågan, både genom demokratiska kontrollorgan underifrån och genom repression ovanifrån. Men de misslyckades.

– Det ledde Sovjetunionen mot en byråkratisk degenerering vilket slutade med att delar av byråkratin omvandlade sig själva till kapitalister redan innan Sovjetunionen föll samman.

Lärdomarna från Oktoberrevolutionen och Sovjetunionen är viktiga för en arbetarrörelse som vill blicka framåt. Precis som för 100 år sedan är förutsättningarna för en revolution att en majoritet av folket inte vill leva på det gamla sättet, men också att borgarklassen inte kan leva på det gamla sättet.

– Så länge borgarklassen inte befinner sig i kris kommer de att dominera det politiska tänkandet. En revolutionär situation bryter denna dominans och förändrar arbetarklassens sätt att tänka.

En revolution i Sverige kan kännas avlägsen, men Anders Carlsson är positiv.

– En socialistisk revolution är i grunden en förnekelse av kapitalismen. Det är kapitalismens alla motsättningar och orimligheter som gör revolutionen både möjlig och nödvändig. Har man det perspektivet behöver man inte vara pessimistisk. För vem kan på allvar hävda att dagens kapitalism är mer rimlig än den som störtades i Ryssland 1917?

Fakta och bakgrund

Revolutionsåret 1917 förändrade världen

1905

Uppror och revolutionsförsök över hela Ryssland. I januari 1905 öppnar polisen eld mot 200.000 demonstranter i Petrograd som demonstrerar för 8 timmars arbetsdag och bättre villkor. Arbetarråd, sovjet, upprättas för första gången. Upproret slås till slut ner men tsar Nikolaj II går med på vissa eftergifter, bland annat inrättas det ryska parlamentet, duman.

8 mars

Februarirevolutionen (23 februari enligt julianska kalendern) börjar med att arbetarkvinnor i Petrograd strejkar och demonstrerar för bröd och fred. De kommande dagarna deltar hundratusentals arbetare i strejker och protester i Petrograd. Arbetarråd, sovjet, upprättas över hela landet. Tsar Nikolaj avgår den 15 mars och makten övergår till en provisorisk regering.

21 mars

Lenin återvänder från exilen och argumenterar för att Rysslands deltagande i kriget ska avslutas och all makt överförs till arbetarnas, böndernas och soldaternas sovjet som upprättats parallellt med den provisoriska regeringen. Landet har nu två maktcentra, sovjeterna och den provisoriska regeringen, vilket kallas dubbelmakten.

16-21 juli

Hundratusentals arbetare, främst bolsjevikanhängare, demonstrerar mot den provisoriska regeringen men Lenin avråder från ett maktövertagande då bolsjevikerna inte har majoritet i sovjeterna. Den provisoriska regeringen, som nu leds av socialistrevolutionären Aleksandr Kerenskij, slår ner upproret. Lenin efterlyses och tvingas gå under jorden.

September

Generalen Lavr Kornilov genomför ett kuppöversök. Kornilov får stöd av kapitalister och monarkister, även i den provisoriska regeringen. Kuppöversöket stoppas när soldater vägrar lyda order och järnvägsarbetare saboterar militärtransporter. I slutet av september vinner bolsjevikerna majoritet i sovjeterna i Petrograd, Moskva och fler städer.

7 november

Bolsjevikerna stormar vinterpalatset i det som blir känt som oktoberrevolutionen (stormningen skedde 25 oktober enligt den julianska kalendern). Ett dekret om fred och jordreformer utfärdas och makten förs över till sovjeterna. En majoritet i sovjeternas kongress stödjer revolutionen men mensjevikerna och Socialistrevolutionärerna motsätter sig.

1917-1922

Oktoberrevolutionen följs av olika försök att bilda koalitionsregeringar. Samtidigt inleds en våldsam kontrarevolution över stora delar av landet där monarkister och borgerliga krafter försöker ta tillbaka makten. Ett inbördeskrig följer där fjorton länder invaderar Ryssland för att bistå kontrarevolutionärerna. 1922 står det klart att bolsjevikerna och Röda armén lyckats slå tillbaka de vita.

Revolutionärer, reformister och borgare

- Ryssland socialdemokratiska arbetarparti bildades 1898 och splittrades senare i två fraktioner, Bolsjevikerna (ryska för majoriteten) och Mensjevikerna (minoriteten). Skiljaktigheterna gällde bl a synen på partiets roll och taktiken.

- Bolsjevikerna, Ryssland socialdemokratiska arbetarparti (bolsjevikerna), leddes av Vladimir Lenin. Partiet menade att det var möjligt att inte bara störta tsaren, utan också genomföra en socialistisk revolution. Bytte senare namn till Sovjetunionens kommunistiska parti (bolsjevikerna).
- Mensjevikerna, Rysslands socialdemokratiska arbetarparti (mensjevikerna), menade att en socialistisk revolution inte var möjlig 1917. Partiet tog till slut ställning mot revolutionen och stödde den vita sidan i inbördeskriget.
- Socialistrevolutionärerna, Socialistrevolutionära partiet, var ett bondedominerat vänsterparti som stödde februarirevolutionen. Partiet splittrades senare i en vänsterfraktion, som stödde bolsjevikerna, och en högerfraktion som stödde den provisoriska regeringen. Aleksandr Kerenskij, regeringschef för den provisoriska regeringen, var medlem i partiet.
- Kadettpartiet, Konstitutionella demokratiska partiet, var det största borgerliga liberala partiet som deltog i den provisoriska regeringen. Partiet stödde senare kontrarevolutionen och förbjöds.

Revolution

För ett nytt Oktober!

Redaktionen

Revolution 6/11 2017

För 100 år sedan skakade den kapitalistiska världsordningen i sina grundvalar. Den enväldiga ryska Romanov-dynastin hade ruttnat sönder inifrån, och dess nederlag i det första världskriget vändes till en socialistisk revolution. Över hela landet bildades arbetar-, bonde- och soldatråd som började ta över och organisera samhället själva. Dessa kallades sovjeter – det ryska ordet för råd.

I dag är det få som vill eller vågar försvara den ryska revolutionens minne. Men den ryska revolutionen visade att den socialistiska revolutionen är möjlig – inte på några papper eller i teorin, utan i praktiken. Den är och förblir det enda stora exemplet vi har på hur man kan bygga ett verkligt alternativ till kapitalismen. De arbetarråd – sovjeter – som revolutionen baserades på var ett exempel på den djupaste och mest fullständiga demokrati som existerat.

Det finns ingen hejd på de lögnar som man har öst över den ryska revolutionen, och i synnerhet dess två viktigaste ledare Lenin och Trotskij, som man försöker koppla samman med Stalin. I stället för att försöka förklara hur ett så horribelt system som stalinismen kunde växa fram, försöker de säga att varje verkligt försök att kämpa för ett annat samhälle kommer att sluta med diktatur och koncentrationsläger.

Denna skräckpropaganda är ingen slump. I dag visar kapitalismen upp svaghetstecken som man bara kan förvänta sig av ett socioekonomiskt system som utlevt sina historiska möjligheter. Den ekonomiska krisen är knappast löst, och överallt ser vi tecken på kris medan allt bredare lager håller på att tappa förtroendet för de institutioner som tidigare garanterade systemets stabilitet: de politiska partierna, rättsväsendet, polisen, medierna, politikerna, kyrkan och så vidare. Överallt jäser ett enormt och oöverträffat missnöje.

* * *

Efter tsarregimens fall i februari hade en självutnämnd provisorisk borgerlig regering bildats. Den manövrerade för att stoppa revolutionen och återställa den gamla ordningen, med stöd av reformisterna som var dominerande bland arbetarna och bönderna. Bolsjevikerna kämpade i minoritet för en andra, socialistisk revolution och förklarade det som kom att bli allt tydligare

för arbetar- och bondemassorna: att på kapitalistisk basis kunde inte ens de mest grundläggande problemen lösas. Bolsjevikernas paroller var ”bröd, fred och jord”, och ”all makt åt sovjeterna”.

I oktober 1917 kom den andra revolutionen. Tillsammans med bönderna störtade arbetarna den gamla ordningen och grep makten över samhället genom sina sovjet, där bolsjevikerna hade vunnit majoriteten. De första dekreten handlade om en jordreform, en rättvis fred och att ta de första stegen mot arbetarstyre. Man införde lika rättigheter åt kvinnor och nationella minoriteter, och legaliserade homosexualitet. Detta var början på samhällets omvandling till socialism.

Men alla förstod att det omöjligt skulle gå att bygga socialism enbart i ett enda land – och allra minst i ett fattigt bondeland som Ryssland. Det viktigaste var nu att sprida revolutionen. Perspektiven såg goda ut, och Lenin skrev om ”den i hela Europa framväxande socialistiska världsrevolutionen”.

Kapitalisterna var panikslagna. Den ryska tsarregimen hotade att dra med sig hela den kapitalistiska ordningen i sitt fall. Det var nödvändigt att till varje pris stoppa bolsjevismen. Därför gick imperialisterna in bakom den ryska kontrarevolutionen för att dränka revolutionen i blod och krossa den unga arbetarstaten. Totalt 21 olika utländska arméer deltog i inbördeskriget.

Ur Petrograds revolutionära arbetargarden och den sönderfallande ryska armén fick Leo Trotskij uppgiften att bygga den röda armén. Han införde socialistiska metoder i armén, med val av officerare och politisk skolning. Varje soldat svor sin trohet till den internationella arbetarklassen. Tack vare arbetarklassens och böndernas enorma uppoffringar vid fronten kunde imperialisterna och kontrarevolutionen slås tillbaka.

Slag i slag följde revolutioner i Ungern, Tyskland och Italien – men även i Sverige och Finland. Den kommunistiska internationalen bildades år 1919 för att ge ledning åt rörelsen, och beväpna den med ett marxistiskt program. Redan vid den andra världskongressen hade internationalen masspartier i alla de viktigaste länderna, som på ett eller annat sätt snart kastades in i revolutionens strömvirvar.

Men den kommunistiska internationalens olika sektioner var unga och oerfarna. En kombination av misstag, förvirring och svaghet gjorde att man misslyckades med att leda den revolutionära vågen till seger. Eftersom man inte lyckades rycka tömmarna ur händerna på reformisterna i tid kunde kapitalismen stabiliseras.

På grund av revolutionens isolering i ett fattigt land blev uppgiften att bygga socialism omöjlig. Stalinismen blev priset för revolutionens inneboende svagheter.

* * *

Om vi menar allvar med kampen för att förändra samhället måste vi försvara den ryska revolutionen och kämpa för ett nytt oktober. Den unga arbetarstaten som upprättades var det mest demokratiska samhälle som någonsin har existerat, och visade hur arbetarklassens stora massa faktiskt kan gripa makten över samhället och störta kapitalismen.

Idag växer nya vänsteralternativ fram över hela Europa, som enar miljoner människor i kamp mot nedskärningar och högerpolitik. Men en gemensam nämnare är att de fortfarande har enorma illusioner i möjligheten att rädda kapitalismen genom den ena eller den andra smarta politiken. Eftersom de inte ser möjligheten till att arbetarklassen kan gripa makten i en socialistisk revolution, pratar de om keynesianska investeringar för att få igång hjulen i ekonomin, som plötsligt ska övervinna kapitalismens motsättningar. Så ska alla bli glada: kapitalisterna ska tjäna pengar, och arbetarna ska få välfärd och förbättringar. Detta är en

farlig utopi.

Det räcker inte med några små förbättringar inom systemets ramar. Kapitalismen är ett döende system och har ingenting kvar att erbjuda – och oktoberrevolutionen 1917 visar hur det kan störtas och hur man kan börja bygga ett nytt.

Uppgiften är nu som då att genomföra den socialistiska revolutionen. Genom att ta över alla de rikedomar som idag försvinner ned i kapitalisternas fickor och göms undan i skatteparadis eller används till meningslös spekulation på börsen, skulle vi kunna ge alla människor arbete, utbildning, bostad och välfärd. Vi skulle kunna börja ta itu med klimatproblemen, och använda den moderna tekniken för att sänka arbetstiden till ett minimum. Alla människor skulle kunna garanteras allt det livsnödvändiga, och människan skulle börja befrias från löneslaveriet.

Är detta utopiskt? Teknologin finns redan där. Allt som behöver göras är att använda den rationellt och planmässigt i hela samhället, i stället för som idag enbart som lyxprodukter åt de rika och när kapitalisterna kan tjäna pengar på det. Kapitalismen är det enda som står i vägen för en andra industriell revolution på grundval av modern teknologi.

Vi står på tröskeln till oerhörda klasstrider, och omvälvande förändringar i samhället. Låt revolutionens fiender yla och sprida sina trötta lögnar. De borgerliga propagandisterna kommer inte kunna tjäna storkovan som intellektuella banditer åt den härskande klassen länge till. Vår generation kommer att uppleva revolution och klasskamp som ingen annan före den, och marxister förbereder medvetet för att vi ska segra den här gången. Vi måste avsluta det den ryska revolutionen påbörjade – att bygga en socialistisk värld.

Lästips

Isaac Deutscher: [Den väpnade profeten](#) (kapitel 9)

E H Carr: [Ryska revolutionen, del 1](#) (kapitel 4)

Alexander Rabinowitch: [Bolsjevikerna kommer till makten](#) (kap. 12-16)

Leo Trotskij: [Ryska revolutionens historia del 3](#) (kap. 6-10)

[Ryska revolutionens historia](#), sammanställd av en sovjetisk redaktionskommitté 1928 (kapitel VI-VII).

Tidsdokument:

[Bolsjevikerna och den ryska revolutionen](#) (dokument i urval, sid 136-185)

[Den proletära revolutionen i Ryssland av N Lenin och Leo Trotskij](#), klassisk dokument-samling, sammanställd och kommenterad av den amerikanske kommunisten Louis C. Fraina (Del 4 - Del 7).

John Reed: [Tio dagar som skakade världen](#)